

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศ จะประสบความสำเร็จเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชน ประเทศนั้นๆ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นพื้นฐานต่อการพัฒนาทั้งปวง ซึ่งการพัฒนาคนสามารถกระทำได้ด้วยการให้การศึกษาคือสำคัญ การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยพัฒนาสังคมหรือประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรือง ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม เพราะชาติที่เจริญหรือได้รับการพัฒนาแล้ว ล้วนแต่เป็นชาติที่ประชากรมีคุณภาพ ดังแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2550 ว่า "... การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและประสิทธิภาพ การพัฒนาประเทศก็ย่อมทำให้สะดวก รวดเร็ว ได้ผลที่แน่นอนและรวดเร็ว..." ในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยมีการจัดการศึกษาภาคบังคับที่รัฐต้องจัดให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เป็นการศึกษาในระดับประถมศึกษา 6 ปี ต่อมาสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รัฐเห็นความจำเป็นที่จะต้องยกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตของคนไทยในปัจจุบันและอนาคต รัฐจึงมีนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เพิ่มเป็น 9 ปี โดยมีมติคณะรัฐมนตรีเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2533 ให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดำเนินโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี โดยใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2535: 3) โดยให้เปิดสอนในโรงเรียนที่มีความพร้อมในด้านอาคารสถานที่และด้านบุคลากรและเป็นพื้นที่ที่ไม่มีโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาดังอยู่ในท้องถิ่นนั้น และในปีการศึกษา 2533 จากการสำรวจโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นทั่วประเทศ มีจำนวน 119 โรงเรียน

รัฐบาลสมัยบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ตามที่ได้แถลงไว้ในรัฐสภา เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2538 สรุปสาระสำคัญคือ จะดำเนินการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ให้ทั่วถึงทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยมีเป้าหมายการขยายการศึกษาภาคบังคับให้ถึง 12 ปี โดยเร็ว พร้อมทั้งดำเนินการจัดสวัสดิการการศึกษาและสวัสดิการอื่นๆ ที่จำเป็นแก่นักเรียน

จากนโยบายของรัฐบาลที่กำหนดให้มีการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาภาคบังคับนักเรียนจะต้องจบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจึงเป็นที่รองรับนักเรียนที่ด้อยโอกาสที่ผู้ปกครองไม่มีศักยภาพเพียงพอในการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำอำเภอหรือประจำจังหวัดที่มีชื่อเสียง เนื่องจากมีฐานะยากจน นอกจากนี้โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษายังเป็นแหล่งรวมของนักเรียนที่ไม่อยากเรียน แต่ถูกบังคับให้เรียน แม้ปัจจุบันในด้านปริมาณจากการสำรวจอัตราการเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในระดับสูง หากพิจารณาในด้านปริมาณนับว่าเป็นความสำเร็จอย่างยิ่งในการขยายโอกาสทางการศึกษา แต่เมื่อพิจารณาในด้านคุณภาพ พบว่า ยังประสบปัญหาด้านคุณภาพและประสิทธิภาพจะเห็นได้จากผลการทดสอบคะแนนระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับประเทศชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 ซึ่งได้กำหนดเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ ดังนี้ ภาษาไทย ร้อยละ 42.80 คณิตศาสตร์ ร้อยละ 24.18 วิทยาศาสตร์ ร้อยละ 29.17 ภาษาอังกฤษ ร้อยละ 16.19 สังคมศึกษา ร้อยละ 40.85 สุขศึกษา ร้อยละ 71.97 ศิลปะ ร้อยละ 28.48 และการงานอาชีพ ร้อยละ 47.07 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. 2554: 41)

จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2553 นั้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละสูงสุด คือ กลุ่มสาระสุขศึกษา ร้อยละ 71.97 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ มีคะแนนต่ำกว่าร้อยละ 50 ทั้งนี้มีสาเหตุสำคัญมาจากการขาดแคลนครูทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ขาดการส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและสื่อเพื่อการเรียนรู้ และขาดระบบการจัดการและการนิเทศติดตามผลอย่างมีประสิทธิภาพ และจากรายงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่ได้ประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนหลายแห่งละเลยการนิเทศภายในโรงเรียนโดยสิ้นเชิง บางโรงเรียนไม่มีข้อมูลการนิเทศภายในเลยและบางโรงเรียนไม่ได้ดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน ผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินด้านการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2549: 27) ที่ว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ผ่านมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาจากการขาดแคลนครูทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยครูร้อยละ 91 มีการสอนที่ไม่ได้มาตรฐาน เนื่องจากขาดการแนะนำ ช่วยเหลือเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ สำหรับกระบวนการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนนั้นจะผ่านการประเมินเพียงมาตรฐานการบริหารทั่วไปเท่านั้น ส่วนใหญ่จะไม่ผ่านการบริหารทางวิชาการซึ่งมีเรื่องของการนิเทศภายในเป็นหัวใจสำคัญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 5 แนวนโยบายแห่งรัฐด้านการศึกษามาตรา 80 (3) กำหนดให้มีการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ได้บัญญัติไว้ว่าการจัดการศึกษามุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. 2553) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กล่าวคือ การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552: 3) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีภารกิจเกี่ยวกับการจัดและการส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดการขับเคลื่อนกลยุทธ์การศึกษา โดยการปลูกฝังคุณธรรม สำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่นักเรียนทุกคน เพิ่มอัตราการเข้าเรียนในทุกระดับ ยกกระดับคุณภาพสถานศึกษาสู่มาตรฐานการศึกษาของชาติ พัฒนาผู้เรียน ครูและบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตร เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เร่งรัดพัฒนาความพร้อมด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารให้แก่โรงเรียนและหน่วยงานการศึกษาในสังคมเพื่อการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็งและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา เพื่อรองรับการกระจายอำนาจอย่างมีประสิทธิภาพบนหลักธรรมาภิบาล โดยมีหน่วยกำกับประสานส่งเสริมอยู่ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและมีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยปฏิบัติการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ บริหารระบบจัดการความรู้ที่ดี มีข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนเป็นรายโรงเรียน สามารถจำแนกและพัฒนาครูตามระดับการพัฒนาของกลุ่มสาระได้ทุกคน กิจกรรมสำคัญที่เป็นจุดเน้นกลยุทธ์พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย การยกระดับ

ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน พัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้เข้าสู่มาตรฐานโดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก ได้แก่ การพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของนักเรียนพร้อมทั้งยกเครื่องระบบพัฒนาบุคลากร

องค์ประกอบที่จะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้นั้น จะต้องมีทั้งในด้านปัจจัยและกระบวนการทำงาน ในด้านปัจจัยนั้น อาจเป็นอาคารสถานที่ วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่างๆ และงบประมาณ สำหรับในด้านกระบวนการนั้น ที่สำคัญคือ กระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2539: 1) ทั้งนี้ เพราะการนิเทศภายในเป็นกระบวนการหรือวิธีการหรือกิจกรรมที่บุคลากรภายในสถานศึกษาจัดขึ้นเป็นระบบในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานได้ลงมือปฏิบัติอย่างถูกต้องและเหมาะสมจนบรรลุผลตามแผนที่วางไว้ เพื่อใช้ในการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนภายในสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น เพราะปัจจุบันการนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์จากภายนอกนั้น ไม่สามารถจะทำได้อย่างทั่วถึงเนื่องจากจำนวนศึกษานิเทศก์มีน้อยไม่เพียงพอ เมื่อเปรียบเทียบกับความต้องการของครูผู้สอนในสถานศึกษา ตลอดจนความรู้ของศึกษานิเทศก์ก็ไม่สามารถครอบคลุมไปทุกสาขาวิชา เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ จึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายในสถานศึกษา และการนิเทศภายใน โดยเฉพาะนั้น มีกำหนดไว้ในกฎกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ. 2542 ซึ่งกำหนดการกำกับ ติดตาม การจัดการศึกษาของผู้บริหารไว้อย่างชัดเจน นอกจากนี้เกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกกรอบที่ 3 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ยังได้กำหนดให้การนิเทศภายในเป็นส่วนหนึ่งของเกณฑ์การประเมินด้วย โดยระบุไว้ในตัวบ่งชี้ที่ 7 ด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการและพัฒนาสถานศึกษา เกณฑ์ การพิจารณาเชิงคุณภาพ ข้อที่ 1 ประสิทธิภาพการบริหารจัดการตามบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านวิชาการซึ่งกำหนดว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรอบรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น วางแผนงานวิชาการ จัดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การวัดและประเมินผล การแนะแนว ตลอดจนการประเมินผลการใช้หลักสูตร พัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมกิจกรรม ส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2554: 58) และตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานที่ 14 ตัวบ่งชี้ที่ 14.6 ก็ระบุให้สถานศึกษามีระบบการนิเทศการสอน และนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่างสม่ำเสมอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550: 13)

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้น การนิเทศการศึกษาถือเป็นกระบวนการที่สำคัญและเป็นมาตรการที่ตัวอย่างหนึ่งที่มีผลโดยตรงต่อมาตรฐานการจัดการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาในทุกขั้นตอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีนโยบาย

มุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาคุณภาพของการศึกษาให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาชาติ จึงทำให้การนิเทศภายในโรงเรียนมีความจำเป็นมากยิ่งขึ้นและจำเป็นต้องมีรูปแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษา และบริบทของโรงเรียนแต่ละขนาด แต่ละประเภท

จากการศึกษาสภาพปัญหาของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า ส่วนใหญ่ ประสบปัญหาที่คล้ายคลึงกันใน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการเรียนการสอน ด้านความพร้อมทางปัจจัยของโรงเรียน และด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งในด้านการเรียนการสอน นั้น พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ครูสอนไม่เต็มเวลาและสอนไม่เต็มความสามารถ เพราะมีภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติทั้งจาก สังกัดเดียวกันและต่างสังกัด หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ค่อยสอดคล้องกับบริบทของ โรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากโรงเรียนได้รับ งบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้อย่างจำกัด และที่โรงเรียนมีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในท้ายที่สุดก็ส่งผลทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย ส่วนใน ด้านการบริหารจัดการที่ผ่านมา ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะใน การบริหารจัดการโรงเรียน ซึ่งมีบริบทที่ต่างไปจากโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ การใช้ข้อมูล สารสนเทศและนำผลของการประเมินงาน โครงการมาใช้วางแผน ปรับปรุง พัฒนางาน ยังมีน้อย โดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียน ได้ทำวิจัยและพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการ และการเรียนการสอนสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทาง การศึกษา ตามบริบทของตนเอง ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการและการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550: 15-20)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว การแก้ปัญหาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจึงเป็นประเด็นที่สำคัญ ยิ่งต่อการสร้างเสริมความเสมอภาคทางการศึกษา การพัฒนาคุณภาพและการเพิ่มประสิทธิภาพใน การบริหารงานวิชาการจากสภาพการดำเนินงานที่กล่าวมาพบว่าการนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญ งานหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ในการพัฒนาการศึกษาสายสามัญหรือสายอาชีพต่างก็ต้องการ นิเทศเป็นหลักของการจัดกิจกรรม ด้วยเหตุนี้การนิเทศจึงเป็นกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งจะ ส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานของการศึกษาโดยเฉพาะผู้นิเทศก็ต้องการความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่างๆ ในการนิเทศ ต้องการการสนับสนุน ต้องการขวัญและกำลังใจ และ ต้องการความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลทุกฝ่าย ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็ต้องการการดูแลเอาใจใส่ ในด้านขวัญกำลังใจการสนับสนุนจากผู้นิเทศ และผู้บริหารเช่นกัน (ปรียาพรวงศ์ อนุตรโรจน์. 2548: 13) ซึ่งสอดคล้องกับ ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2542: 179) ที่ว่าการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น อย่างยิ่งต่อการส่งเสริมคุณภาพด้านการเรียนการสอน โรงเรียนต้องมีการนิเทศภายใน เพราะเป็น

โครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลการนิเทศจะช่วยในการจำแนกคุณภาพครูและยังสามารถช่วยในการตัดสินใจปัญหาบางอย่างได้ การนิเทศสามารถกระตุ้นชี้แนะทางความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับครูอาจารย์โดยเฉพาะที่นำเอาเทคนิคและวิธีการใหม่ๆ มาใช้จะเป็นการช่วยให้การเก็บข้อมูลในการนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ ครูควรได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนและความก้าวหน้าทางวิชาการ เพราะไม่มีหลักประกันว่าครูที่ผ่านสถาบันฝึกหัดครูแล้วจะเป็นครูที่มีประสิทธิภาพตลอดไปโดยไม่ต้องมีการนิเทศ เพราะความก้าวหน้าทางวิชาการเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ เป็นการให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั่วไป ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน เพื่อช่วยให้การดำเนินการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ เป็นการส่งเสริมขวัญและกำลังใจของคณะครู และก่อให้เกิดความรู้สึกที่ปลอดภัยในการทำงาน เพื่อจะได้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายเดียวกัน มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรักและภูมิใจในอาชีพครูที่ตนปฏิบัติ

นอกจากนี้ การนิเทศภายในโรงเรียนยังมีความสำคัญและความจำเป็น เนื่องจากการส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอน การนิเทศจากบุคคลภายนอกอาจจะลดลงถ้ามีบุคคลซึ่งสามารถทำหน้าที่นิเทศภายใน ตลอดจนถึงสนับสนุนอื่นๆ ประกอบกับบุคลากรภายในโรงเรียนมีความรู้ความสามารถเพียงพอ และเป็นผู้รู้ปัญหาการเรียนการสอนของตนเองมากที่สุด การนิเทศโดยบุคลากรในโรงเรียน จะทำให้บรรยากาศการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกันเอง สามารถรู้ปัญหาและแก้ไขได้ตรงจุด และยังสามารถติดตามการปฏิบัติงานได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สังกัด อุทรานันท์ (2530: 116-117) ที่ว่าการนิเทศภายในโรงเรียนมีความสำคัญและความจำเป็น เนื่องจาก 1) ศึกษาในเทศกโดยตำแหน่งมีจำนวนจำกัด จึงไม่สามารถสนองความต้องการทางการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่างๆ ได้ทั่วถึง 2) สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศกซึ่งอยู่ภายนอกจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนได้ การสนองความต้องการจึงเป็นไปได้ยาก 3) ในสภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถเพียงพอและบางคนยังมีความชำนาญในเฉพาะสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรจะใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด และยังเป็นการสร้างการยอมรับซึ่งกันและกัน 4) เป็นการสอดคล้องกับปรัชญาหลักการ และวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ที่สุด ซึ่งการนิเทศสมัยใหม่จะเกิดขึ้นโดยความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่จะต้องมีคนมาคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541: 43) ที่ว่าเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนประสบความสำเร็จในการพัฒนาครู คือ การนิเทศภายในโรงเรียนที่เป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยพัฒนาครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองให้ดียิ่งขึ้น ตอบสนองหลักสูตรมากขึ้น ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และร่วมวางแผนพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันก็มีความมั่นใจมีขวัญและกำลังใจดีขึ้น

มีความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ เมตต์ เมตต์การุณจิต (2543: 55-59) ที่ว่าการนิเทศภายในมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก เพราะในบางครั้งแม้ครูอาจารย์จะได้ใช้ความรู้ ความสามารถในกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้แล้วก็ตาม อาจจะมีบางอย่างขาดตกบกพร่องทำให้ไม่สมบูรณ์ ดังนั้น ถ้าหากจะมีบุคลากรอื่นได้มีโอกาสชี้แนะ แนะนำ คอยช่วยเหลือแล้ว ก็ย่อมจะบังเกิดผลดีกว่าที่จะกระทำเพียงผู้เดียว ดังนั้น การนิเทศจึงเปรียบเสมือนกระจกเงาที่คอยส่องให้เห็นภาพการสอนของคุณ แต่มีไซ้เป็นเพียงกระจกเงาอย่างเดียวยังคอยชี้แนะให้คำปรึกษาอีกด้วย คล้ายๆ กับเป็นกระจกวิเศษให้กับครู สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ นิยมลักษณ์ (2548: 157-159) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนในเขตอำเภอท่าตะโก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนเขตอำเภอท่าตะโก ประกอบด้วย 1) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการนิเทศ 3) จัดทำแผนการนิเทศภายใน 4) แต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศภายใน 5) ปฏิบัติการตามแผน 6) ติดตามและประเมินผลการนิเทศภายใน 7) สรุปรายงานผลการวิเคราะห์ผลการประเมิน และ 8) กำหนดแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรีย์มาศ สุขกลี (2549: 115-118) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง 2) ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม 3) ด้านการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตรและ 5) ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์ (2550: 138-143) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ด้านวัตถุประสงค์ของการนิเทศ 2) ด้านเนื้อหาของการนิเทศ 3) ด้านกระบวนการนิเทศ 4) ด้านวิธีการนิเทศ 5) ด้านผู้นิเทศ 6) ด้านระยะเวลาการนิเทศ และ 7) ด้านปัจจัยเอื้อและข้อจำกัดในการนิเทศและรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อได้นำไปทดลองใช้ในสถานการณจริง พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนสามารถปฏิบัติตามรูปแบบที่กำหนดไว้ในรูปแบบได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความพึงพอใจในระดับมาก

จากความสำคัญและความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนพอสรุปได้ว่า การนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีการปฏิบัติกันน้อยมากทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะยังยึดถือความรู้สึกเดิมกันอยู่ว่าผู้นิเทศจะต้องมีคุณสมบัติเหนือกว่าผู้รับการนิเทศ ทำให้เกิดการไม่ยอมรับและการไม่กล้าปฏิบัติงานนิเทศ แต่ความเป็นจริงแล้วการนิเทศภายในเป็นการช่วยกันดึงเอาความสามารถพิเศษของแต่ละคนมาใช้ให้เกิด

ประโยชน์ต่อบุคคลอื่นและหมู่คณะ ก่อให้เกิดพลังความคิดและพลังที่จะผลักดันให้กิจการต่างๆ ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างดี (สุทธิเกียรติ ศิริกุล. 2543: 89) ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าจะดำเนินงานนิเทศภายในกันอย่างไร ซึ่งน่าจะมีผลมาจากรูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนที่ไม่ชัดเจนและไม่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะแก้ไขได้ก็ต่อเมื่อผู้ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาอย่างแท้จริง เห็นประเด็นและสาเหตุของปัญหาอย่างชัดเจนจึงจะหาแนวทางดำเนินการได้อย่างถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประดิษฐ์ พงษ์ (2542: 18-124) ได้วิจัยเรื่อง ความต้องการการนิเทศการศึกษาของข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ความต้องการการนิเทศการศึกษาของข้าราชการครูโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสภาพการนิเทศการศึกษาที่ผ่านมาแยงขาดประสิทธิภาพ ไม่ทั่วถึง และไม่สามารถช่วยแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ข้าราชการครูได้ และข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา มีความต้องการการนิเทศการศึกษาโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง 4 ด้าน ในระดับมากไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชิน แม้นพวง (2548: 206) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนในเขตอำเภอตาคลี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาการดำเนินงานนิเทศงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านสื่อและนวัตกรรม ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งรูปแบบมีดังนี้ วางแผนดำเนินการตามแผน ตรวจสอบผลงานที่ทำและปรับปรุงแก้ไขพัฒนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สมทรง สรรพสาร (2547: 85-128) ได้ทำการศึกษาในเรื่อง การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนบ้านคูเต่า อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า สภาพแวดล้อมทางกายภาพและสภาพแวดล้อมทางสังคมและจิตใจมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของนักเรียน การจัดและตกแต่งห้องเรียนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เป็นระเบียบสวยงาม ถูกสุขลักษณะ ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเลียนแบบจากต้นแบบที่ดีของครู เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน บรรยากาศการยอมรับและไว้วางใจ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาจิตพิสัย การได้รับความรักและเอาใจใส่จากครู นักเรียนได้รับความอบอุ่นและมีความสุขขณะที่มาเรียนที่โรงเรียน การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง และมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้และนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันต่อไป

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียน และจากการศึกษาผลการดำเนินงานการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียน พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคในด้านต่อไปนี้ คือ ผู้นิเทศขาดทักษะและความรู้ในการนิเทศ การนิเทศไม่ตรงตามความ

ต้องการของผู้รับการนิเทศ ผู้รับการนิเทศมีความต้องการในการนิเทศสูง การไม่ยอมรับซึ่งกันและกัน ครูมีภาระมากไม่มีเวลาดำเนินการอย่างชัดเจน ขาดรูปแบบที่เหมาะสมในการดำเนินงาน ไม่มีกรนำเอาผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน ตลอดจนการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน ดังนั้น สภาพการปฏิบัติการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดชั้นเรียนและกระบวนการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการชั้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึงยังไม่สามารถจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมควรได้มีการศึกษาและพัฒนาการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อจะได้รูปแบบที่สอดคล้องกับภารกิจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามบริบทที่แตกต่างกันต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาปัญหาสำคัญดังกล่าวที่ชี้เฉพาะลงไปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร จึงจะทำให้การดำเนินงานนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สามารถที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริง เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ให้มีคุณภาพสูงยิ่งขึ้นต่อไป ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยรวม ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การดำเนินการนิเทศภายในในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อที่จะได้รูปแบบที่เหมาะสมจากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ในการนิเทศภายในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา
3. เพื่อประเมินความเหมาะสมต่อรูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่พัฒนาแล้ว

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในลักษณะการวิจัยและพัฒนา โดยมีมุ่งวิจัยการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ทุกโรงเรียน จำนวน 55 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูวิชาการและครูผู้สอนประเภทละ 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 165 คน

1. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 5 คน

2. ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบองค์ประกอบของรูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนและศึกษานิเทศก์ จำนวน 12 คน

3. ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้และความเชี่ยวชาญ ด้านรูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษา ประกอบด้วย นักการศึกษา นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน จำนวน 15 คน

ระยะเวลาดำเนินการ

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 (ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2555 ถึงเดือนตุลาคม 2555)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. คุณภาพของรูปแบบการนิเทศภายใน
2. ความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศภายใน

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบ หมายถึง โครงสร้างการดำเนินงานนิเทศการจัดการชั้นเรียน ประกอบด้วยปัจจัยหรือวิธีการต่างๆ ที่สำคัญ ซึ่งเป็นประโยชน์ที่จะทำให้การนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนมีประสิทธิภาพ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการนิเทศ

กระบวนการนิเทศ หมายถึง การดำเนินการแนะนำและช่วยเหลือครูผู้รับการนิเทศให้สามารถจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์และการสำรวจสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ หมายถึง การสำรวจความต้องการของครู การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การกำหนดทางเลือก การแก้ปัญหา และการดำเนินการตามความต้องการ

2. การวางแผนการนิเทศ หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้บริหาร ผู้ให้การนิเทศ และผู้รับการนิเทศ จะทำการประชุมปรึกษาหารือเพื่อให้ได้มาซึ่งสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการจำเป็นที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งวางแผนถึงขั้นตอนการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการนิเทศที่จะจัดขึ้นอีกด้วย

3. การให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ หมายถึง ขั้นตอนของการให้ความรู้ ความเข้าใจถึงสิ่งที่จะดำเนินการว่าจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถอย่างไรบ้าง จะมีขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไรและจะทำการอะไรจึงจะทำให้ได้ผลงานออกมาอย่างมีคุณภาพ

4. การปฏิบัติงาน หมายถึง การปฏิบัติงานใน 3 ลักษณะ คือ 1) การปฏิบัติงานของผู้รับการนิเทศ 2) การปฏิบัติงานของผู้ให้การนิเทศ และ 3) การปฏิบัติงานของผู้สนับสนุนการนิเทศ

5. การสร้างขวัญและกำลังใจ หมายถึง ขั้นตอนของการเสริมกำลังใจของผู้บริหาร และครูผู้ให้การนิเทศเพื่อให้ผู้รับการนิเทศมีความมั่นใจและบังเกิดความพึงพอใจ

6. การประเมินผลการปฏิบัติงาน หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้นิเทศทำการประเมินผลการดำเนินการซึ่งผ่านไปแล้วว่าเป็นอย่างไร หลังจากการประเมินผลการนิเทศหากพบว่ามีปัญหาหรืออุปสรรคอย่างหนึ่งอย่างใดที่ทำให้การดำเนินงานไม่ได้ผลก็ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

การนิเทศภายใน หมายถึง การดำเนินการร่วมกันของผู้บริหาร ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งเป็นการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองทางด้านการสอนเต็มตามศักยภาพ สร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครูและให้มีความตระหนักที่จะพัฒนาปรับปรุงงานต่างๆ เช่น พัฒนาหลักสูตร พัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อที่จะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การจัดการชั้นเรียน หมายถึง ความสามารถในการจัดการชั้นเรียนของครู ในด้านส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และด้านจิตวิทยา ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2538 ถึงปัจจุบัน

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือผู้ปฏิบัติหน้าที่รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ครูวิชาการ หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายวิชาการระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ครูผู้สอน หมายถึง บุคลากรซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการจัดการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่างๆ ระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง บุคคลผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์หรือผู้ที่ประสบความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา องค์การฝึกอบรม ในด้านรูปแบบการนิเทศภายใน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนในโรงเรียนประเภทอื่นๆ และเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพในการจัดการชั้นเรียนของครู

2. ได้รูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้สนใจ ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดำเนินการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และเป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยอื่นๆ ทำการวิจัยเพื่อขยายผลการวิจัยในการที่จะพัฒนาระบบการนิเทศให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สร้างรูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และประเมินผลการใช้รูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบในการวิจัยจากองค์ความรู้ในเรื่องการนิเทศการศึกษาและการจัดการชั้นเรียนอย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปและกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังนี้

1. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนิเทศการศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดหลักการของ อูทัย บุญประเสริฐ; และชโลมใจ กิงคารวัฒน์ (2528: 80); สัจด์ อุทรานันท์ (2530: 84-87); สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534: 8; 2539: 54-59; 2541: 17); ชารี

มณีศรี (2538: 202-203); แฮร์ริส (Harris. 1963: 14-15) ได้สาระสำคัญที่นำมาใช้ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผนการนิเทศภายใน 3) การให้ความรู้ในสิ่งที่จะทำ 4) การปฏิบัติงาน 5) การสร้างขวัญและกำลังใจ และ 6) การประเมินผลการปฏิบัติงาน

2. กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียน ผู้วิจัยได้ศึกษาเพื่อสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยจากแนวคิดและหลักการของ ลำพอง บุญช่วย (2524: 96); อรพันธุ์ ประสิทธิรัตน์ (2533: 59-60); สมจิต สวชนไพบุลย์ (2534: 14-21); อภรณ์ ใจเที่ยง (2537: 226-234); กัญยรัตน์ ไวกำ (2539: 31); สุภาภรณ์ กิตติรัชดานนท์ (2550: 57-58); และ วชิราภรณ์ คำคล้าย (2551: 25); บุญและโซลิที (Buil; & Solity. 1987: 15-33) สาระสำคัญที่นำมาใช้ ได้แก่ 1) การจัดการชั้นเรียนด้านส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ 2) การจัดการชั้นเรียนด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และ 3) การจัดการชั้นเรียนทางด้านจิตวิทยา

จากการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำมา กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังปรากฏในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

คำถามในการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษามีอะไรบ้าง
2. รูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ควรีรูปแบบเช่นใด
3. รูปแบบการนิเทศภายในเกี่ยวกับการจัดการชั้นเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมหรือไม่